

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลของการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อแรก คือ นโยบายกึ่งการคลังของรัฐบาลไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 - 2548 พบว่า นโยบายกึ่งการคลังของรัฐบาลไทยทำให้มีการเพิ่มขึ้นวงเงินสินเชื่อสะสมอย่างรวดเร็วของโครงการปล่อยสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ โครงการธนาคารประชาชน โครงการบ้านเอื้ออาทร และโครงการบ้านออมสินเพื่อประชาชน เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนในการให้ประชาชนให้เข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมเพื่อซื้อสินค้าคงทน เช่น บ้าน/ที่ดิน และเครื่องใช้ไฟฟ้า รวมทั้งความเชื่อมั่นของประชาชนต่อเศรษฐกิจและความสามารถในการหารายได้มาชำระหนี้สินที่เกิดจากมาตรการกึ่งการคลัง ทำให้ประชาชนมั่นใจการใช้บริการมาตรการกึ่งการคลังของรัฐบาล แม้วัดกันว่าภาระที่เกิดจากใช้บริการมาตรการกึ่งการคลังของรัฐบาลอาจมีผลกระทบโดยตรงต่อการอุปโภคบริโภคและการออมของครัวเรือนในอนาคต

ทั้งนี้ เมื่อศึกษาภาพรวมสินเชื่อของมาตรการกึ่งการคลังของรัฐบาลไทย พบว่า สินเชื่อเพื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 74 ของยอดสะสมที่ปล่อยกู้ตามนโยบายกึ่งการคลังในปี พ.ศ. 2548 รองลงมา คือ สินเชื่อที่อยู่อาศัย อยู่ที่ประมาณร้อยละ 17 และ สินเชื่อรายย่อยประมาณร้อยละ 9 แต่หากพิจารณาที่อัตราการเติบโตของสินเชื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อรายย่อยของครัวเรือนขยายตัวถึงร้อยละ 47.1 ถือว่ามีอัตราการขยายตัวสูงมาก เนื่องจากต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการยกระดับความกินดีอยู่ดีในระดับรากหญ้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของประชาชนดำเนินการโดยธนาคารอาคารสงเคราะห์และธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นธนาคารที่มีแหล่งเงินทุนใกล้ชิดกับครัวเรือนและครัวเรือนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในจำนวนธนาคารเฉพาะกิจของรัฐทั้งหมด จึงถือได้ว่านโยบายกึ่งการคลังดังกล่าวข้างต้นเป็นกระจายตัวในมิติต่าง ๆ ของการสะสมทุนของครัวเรือน

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่สองของการวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทย และปัจจัยการออมภาคครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงต่อหัวของครัวเรือน มูลค่ารวมของทุน มูลค่าของเงินสำรองที่ฝากไว้กับธนาคารกลาง มูลค่าของ

พันธบัตรรัฐบาล ระดับราคา นโยบายกึ่งการคลัง และยอดหนี้คงค้างบัตรเครดิต ซึ่งการศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวอาศัยทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์เพื่อพิจารณาว่ารายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงต่อหัวมีอิทธิพลต่อการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทยหรือไม่ และเมื่อครัวเรือนได้รับสินทรัพย์และความมั่งคั่งเพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาทางเศรษฐมิติ โดยอาศัยวิธี Cointegration เพื่อที่จะทำการประมาณค่าความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (Cointegration Relationship) ของการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทย ดังนั้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สาเหตุประการหนึ่งของการลดลงของระดับการออมภาคครัวเรือนในช่วงที่ผ่านมา คือ นโยบายกึ่งการคลัง เนื่องจากนโยบายดังกล่าวมีการกระจายตัวในมิติต่าง ๆ ของทรัพย์สิน ทำให้เกิดการสะสมทุนประเภทบ้านและที่ดิน ครัวเรือนเกิดภาระค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ต่อเดือน ส่งผลถึงการลดระดับการออม ทั้งนี้ ผลการวิจัยปรากฏว่า อัตราการเพิ่มขึ้นของนโยบายกึ่งการคลังร้อยละ 1 จะทำให้การออมภาคครัวเรือนในประเทศไทยลดลงร้อยละ 0.1272 จึงถือว่ายังอยู่ในระดับที่ไม่น่าเป็นห่วง

ส่วนตัวแปรอิสระอีกหนึ่งตัวแปรที่ทำให้การออมภาคครัวเรือนในประเทศไทยลดลง คือ ยอดหนี้คงค้างบัตรเครดิตรายเดือนซึ่งเกิดมาจากครัวเรือนใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพิ่มขึ้น ทำให้การออมลดลง

ในทางทฤษฎีระดับการออมขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบัน ซึ่งใช้ข้อมูลรายเดือนจากรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงต่อหัวของครัวเรือนจากข้อมูลการสำรวจค่าจ้างเฉลี่ยของผู้มีงานทำจำแนกตามอุตสาหกรรมของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในช่วงปี พ.ศ. 2545 - 2548 พบว่าระดับการออมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ ซึ่งเป็นไปตามที่สมมติฐานที่คาดไว้ นอกจากนี้ ยังพบว่าตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแทนของระดับราคาจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการออมภาคครัวเรือน คือ เมื่อระดับราคายังเพิ่มขึ้นเท่าใด การออมภาคครัวเรือนก็ยิ่งสูงขึ้น ส่วนครัวเรือนที่มีการถือครองพันธบัตรรัฐบาลมาก น่าจะมีการออมมากกว่าครัวเรือนที่ถือพันธบัตรรัฐบาลน้อย เนื่องจากปัจจุบันพฤติกรรมครัวเรือน โดยเฉพาะสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าแต่ก่อนจะคำนึงถึงบุตรหลาน เนื่องจากมีความจำเป็นต้องออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลานและมีมรดกตกทอดถึงบุตรหลานในอนาคต ดังนั้น ครัวเรือนจึงคำนึงถึงเงินต้นและดอกเบี้ยที่แน่นอน ผลตอบแทนปานกลาง และเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ค่อนข้างง่ายเมื่อนำไปขายในตลาดรอง จึงหันมาซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ของรัฐบาลกันมากขึ้น และดอกเบี้ยคืออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ที่นำไปเก็บออมไว้ จึงส่งผลให้ระดับการออมภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. แม้ว่านโยบายกึ่งการคลังในช่วงระหว่างการศึกษาจะอยู่ในระดับที่ไม่ทำให้ระดับการออมภาคครัวเรือนลดต่ำลงมากและน่าเป็นห่วงมากนัก แต่รัฐบาลควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ครัวเรือนเกี่ยวกับการก่อกำหนดสินทรัพย์ครัวเรือนอันเนื่องมาจากนโยบายกึ่งการคลังที่รัฐบาลสนับสนุนเพื่อซื้อสินค้าคงทนประเภทบ้านและที่ดิน เพื่อควบคุมระดับหนี้สินภาคครัวเรือนไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ ทำให้ระดับการออมภาคครัวเรือนลดลงมากขึ้นในอนาคต

2. จากผลการวิจัย ซึ่งพบว่าระดับราคามีผลต่อการออมครัวเรือนในเชิงบวกมากที่สุด ถ้าระดับราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลต่อการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 1.2375 ถ้ารัฐบาลต้องการให้มีอัตราการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต้องทำให้ระดับราคาเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 8.0 ซึ่งเป็นไปไม่ได้ในระบบเศรษฐกิจของไทยที่มีเป้าหมายของการรักษาเสถียรภาพของราคา ดังนั้น ทางแก้ปัญหาคือ รัฐบาลจำเป็นต้องนำมาตราการบังคับให้ออมโดยมีอัตราเงินสมทบที่สูงขึ้น เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพของพนักงานบริษัทเอกชน และกองทุนประกันสังคมกรณีการบังคับให้คนออมเงินไว้สำหรับการชราภาพ เนื่องจากแต่เดิมกองทุนประกันสังคมเป็นกรณีการออมแบบสมัครใจ ทำให้ครัวเรือนบางกลุ่มที่มีรายได้อยู่ระดับต่ำและปานกลางและมีความคาดหวังต่อความช่วยเหลือด้านสุขภาพจากรัฐบาล จึงมีทัศนคติที่ไม่เก็บออมเงินเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีการชราภาพมากขึ้น

3. ปัญหาของครัวเรือนที่มีอุปสรรคและข้อจำกัดในการออมเงินเพิ่มขึ้นจะต้องได้รับการแก้ไข นโยบายการเพิ่มเงินออมภาคครัวเรือนในประเทศจะต้องเริ่มทำความเข้าใจที่ดี และมุ่งแก้ไขปัญหาค่าต้นเหตุ ซึ่งหมายความว่าครัวเรือนจะต้องลดการอุปโภคบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็น ปลูกฝังค่านิยม นิสัยในการใช้จ่ายอย่างประหยัด และความรู้เกี่ยวกับการบริหารเงินให้กับหัวหน้าและเยาวชนของครัวเรือน เพื่อวางแผนการออมของชีวิตในระยะยาว เช่น การออมในรูปแบบ

ประกันชีวิต การถือพันธบัตรระยะยาวอายุ 7-10 ปี ตลอดจนการออมในรูปแบบพิเศษ เช่น การออมเพื่อการศึกษา การออมในรูปแบบประกันชีวิตแบบออมทรัพย์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. นโยบายด้านอื่น ๆ เช่น โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค ซึ่งเป็นมิติใหม่ของการดำเนินนโยบายสังคมสวัสดิการที่แตกต่างในจากรูปแบบในอดีต ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะใช้ตัวแปรดังกล่าวเข้ามาในแบบจำลอง เพื่อจะทำให้แบบจำลองของการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทยมีความสมบูรณ์และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในส่วนของพฤติกรรมครัวเรือนที่อาจจะมีผลให้ลดความจำเป็นที่จะต้องออมเงินสำหรับใช้ในยามจำเป็นกรณีเจ็บป่วยและเป็นโรคร้ายแรง

2. ผลการวิจัยเห็นว่านโยบายกึ่งการคลังของรัฐบาลที่ดำเนินการผ่านสถาบันการเงินของรัฐในรูปแบบ Mirco-Financing ต่อครัวเรือนถือว่ายังมีขนาดเล็ก เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ ในนโยบายกึ่งการคลังภาพใหญ่ที่มีผลต่อความอ่อนแอของการออมในประเทศไทย เช่น ปัจจัยด้านอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่ำลงเป็นผลอันเกิดมาจากการบริหารความเสี่ยงด้านการคลังของไทยที่อาจจะมี ความเสียหายอันเกิดจากภาระผูกพันในอนาคตของกิจกรรมกึ่งการคลัง (Quasi-Fiscal Activities) เช่น กองทุนหมู่บ้านวงเงินประมาณ 80,000 ล้านบาท โครงการพักหนี้เกษตรกรวงเงินประมาณ 18,000 ล้านบาท และโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นต้น ดังนั้น จึงเสนอแนะให้รัฐบาลจัดทำบัญชีโครงการกึ่งการคลังแยกออกมาเป็นการเฉพาะในครบถ้วนทุกโครงการ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของนโยบายกึ่งการคลังในภาพรวมของทั้งประเทศและทำให้ผู้ศึกษารายต่อไปสามารถวิเคราะห์นโยบายกึ่งการคลังได้อย่างชัดเจน รวมทั้งเกิดประโยชน์กับผู้กำหนดนโยบายและการวางแผนการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทยได้ในอนาคต